GIMTOJI ŠALIS

PAYS NATAL

Périodique lithuanien bimensuel

18

Briuselis — 30. 9. 1949

III metai 1949 m. rugsėjo 30 d. Nr. 18 (47)

IŠ LIETUVOS Į BELGIJOS KASYKLAS

Keletas vyrukų, suvilioti sovietinės propagandos, pasileido į nežinią ir grįžo į Sov. Sąjungą. Pastaruoju metu sovietinė propaganda per radiją ir per laikraščius, kurių čia ateina glėbiais, ypač daug dėmesio kreipia į Belgijos lietuvius. Mat, pasinaudodami čia esamais sunkumais, sovietai jieško aukų. Visa jų propaganda nublunka betgi prieš faktus.

Šiomis dienomis atvyko iš Lietuvos B. V. ir mielu noru nuėjo dirbti į anglių kasyklas. Jis buvo repatrijavęs iš Vokietijos, bet pamatęs savo akimis, kad nėra gyvenimo, rado kelius net iki Belgijos. Su šiuo sugrįžėliu teko "G.Š." bendradarbiui pasikalbėti. Vyras nedidelis, bet dar jaunas, tvirtas ir turi ko pasakoti.

- Esi pirmas žmogus iš sovietinės Lietuvos Belgijoj. Kaip gi pavyko Tamstai šis žygis?

- Tai buvo nepaprastai rizikingas žygis. Iš Lietuvos pajudėjau š. m. gegužės 14 d., o Belgijoj atsiradau rugsėjo 4 d. Lietuvos - Lenkijos sieną perėjau ties Varėna, patekau į Krokuvą, Varšuvą, Poznanę, iš čia - į Vokietiją, dasikasiau per sovietinę zoną iki Berlyno. Čia perėjau į anglų zoną, buvau nubaustas už nelegalų perėjimą 11 d. kalėjimu. Paleistas iš kalėjimo prisiderinau prie vokiečių transportų, siunčiamų į Vakarus ir tuo būdu atsidūriau amerikiečių zonoj. Neradęs niekur darbo pasiryžau pajudėt toliau, būtent, Belgijon. Buvau pakliuvęs policijai į rankas, bet kai išaiškinau, kad esu pabėgėlis iš Lietuvos ir jieškau darbo, paleido.

- Kas Tamstą paskatino repatrijuotis?

- Na, mat, ta propaganda: pagalvojau, kad tėvynėj bus geriau. Mano visi namiškiai liko Lietuvoj, tai ir pamaniau sau - ko gi man čia vienam bastytis. Kai grįžau, baisiai nusivyliau: namie radau tik vie-

ną mamą, kuriai paliktas vienas vienintėlis kambarys, o mūsų namai konfiskuoti. Juose gyvena dabar civil. rusų valdininkai. Mano broliai, vienas 21 m. antras 2º m. išvežti Sibiran.

- Ar nebandei Tamsta rasti kur darbo?

- Pirmiausia man rūpėjo ne darbas, o galva. Grįžęs namo užsiregistravau pas viršaitį. Po trijų dienų sutikau savo pažįstamą, tarnaujantį MVD. Tasai man pakuždėjo, kad apie mane renkamos žinios, visur teiraujamasi ir man patarė nešdintis iš namų. Taip pabuvęs vos 3 dienas ir palikau namus. Klaidžiojau daugiausia po miestus, išbūdamas vis po kelias dienas. O rusų daugybė! Jų - civilių ir karių - visur pilna. Gatvėje neatsargu klausti praeivį gatvės lietuviškai, nes dažniausiai pataikai ant ruso, o tas tuojau klausia paso.

- Matyt, Tamsta bijojai būti deportuotas, kad slapsteisi?

- Ir kur nebijosi! Raudonos mašinos lankosi kaimuose bei miesteliuose kas naktį. Suimtieji vežami į B i g a i l i ų konc. stovyklą (tarp Subačiaus ir Panevėžio; atbėgėlis pasakoja apie savo apylinkę - Red.) Ten yra durpynas, ir nubaustieji iki 3 metų turi dirbti. Daugumas betgi išvežami į Karagandą kažkur prie Uralo. Iš mano apylinkės yra išvežti: Vaicekauskas (kooperatyvo vedėjas, baigęs 8 kl.), Višvila (buv. Šaulys). Šis dirbo metalo fabrike Linkaičiuose, bet buvo išmestas ir išvežtas. Abu - mano draugai.

- Kaip yra su partizanais?

- Pastaruoju metu jų veikimas Lietuvoj kiek aprimo. Matyt, jų jėgos pasilpo, be to, jų dalis pasinešė Lenkijos pusėn, kur pasipriešinimas yra lengvesnis. Buvo labai platinama proklamacija tarybinės valdžios, kurioje partizanai kviečiami išeiti iš miškų: išeikit iš miškų, viskas bus dovanota! Išėjusieji turėjo registruotis kas 3 dienas. Po kiek laiko juos ėmė suiminėti ir vežti Bigailių konc. stovyklon, nes buvo apkaltinti sabotažu. Vėliau visus išvežė Rusijon. Tai buvo 1948 m. birželio - liepos mėn.

Partizanų miškuose dar yra. Ukininkai, sužinoję kur jie slapstosi, patys nunešą maisto. Banditizmu jie neužsiima.

- Būtų įdomu išgirsti apie bažnyčias bei kunigus. Ar yra dar kunigų Lietuvoj?

- Dalis bažnyčių yra uždaryta. Pav., Panevėžio katedra tebėra be bokšto, pamaldų nebūna. Katedroj gyvena rusų kareiviai (pravažiuojamoji kuopa). Kitos Panevėžio bažnyčios atidarytos ir žmonių sekmadieniais pilna.

Kunigų parapijose tėra po vieną. Yra parapijų be kunigų, pav. Antašave, kur yra bažnyčia ir dvi koplyčios. Senasis kunigas miré, o naujo dar nėr.

Yra nemažai kunigų deportuotų. Iš Panevėžio srities 1948 m. buvo išvežta 13 kunigų (taip pasakojo mano pažįstami). Jie buvo laikomi pradžioj Panevėžio kalėjime, o paskui išvežti. Apie vysk. Paltaroką nieko nesu girdėjęs.

Vienuolių niekur nematyt. Patyriau, kad, pav., iš Krakių vienuolyno padarytas kolchozas, kur dirba ir buv. seserys. Ten nusiųstos vienuolės ir iš Panevėžio. Be kitko, Krakėse yra didelis aerodromas, o Dotnuvoj buv. Žemės ūkio akademijos rūmuose veikia politrukų mokykla. Sugriauta tiktai priešakinė rūmų dalis.

- Tamsta užsiminei apie kolchozus. Sakyki, kaip jie atrodo?

- Tai tikras vergų gyvenimas. Darbo daug ir vis dar ragina. Grįžęs iš darbo randi "zemlianką", katilą sriubos, 600 gr. duonos (dienai), žuvies ir valgai su "draugais" atsisėdęs ant žemės. Mėsos duoda tiktai dukart per savaitę.

Miega visi irgi toj "zemliankoj": čiužiniai prikimšti pjuvenų, patiesti ant žemės; juos vadina "rusiškais foteliais". "Zemliankos" sukaltos iš lentų, apkamšyta samanomis. Vienkiemiai yra ardomi. Medžiaga gabenama į kolchozus arba sunaudojama malkoms. Ūkininkai laikosi iki paskutiniųjų ir vengia kolchozų. Jie tikisi, gal bus kokių permainų. Mano apskrity žinau šiuos kolchozus: Akmenės, Tiltagalių, Korsakiškių, Žvirblionių, Skverbų, Subačiaus ir Dvariškių.

Ūkiai yra partijos kontroliuojami. Pav., kulimo metu sunku ką nusukti. Yra nustatyta: nuo 10 kg. iškultų javų - 1 kg. darbininkui - samdiniui, tam tikra norma gyvuliams, ūkininkui. Jei gyvuliai neregistruoti, norma nepaliekama. Laisvai parduoti negalima nei javų, nei gyvulių. Parduoti galima tik valdžiai. Tuo atveju reikia registruoti pas komisarą. Valdžia moka trečdalį kainos ir tai ne pinigais, o kvitais, už kuriuos gali gauti kooperatyve ūkio padargus. Kiekvienas žingsnis be leidimo yra baudžiamas, pav., už kiaulės paskerdimą 2 metai kalėjimo (pirmą kartą), antrąkart jau 6 metai Karagandos.

- Ar gauna žmonės laiškų iš užsienio?

- Gauna. Jie yra registruojami ir kontroliuojami. Gavusieji tris laiškus iš užsienio dažnai susilaukia bylos. Yra nukentėjusių. Nepatartina rašyti.

- Kokia mūsų žmonių nuotaika dabartinėj Lietuvoj?

- Visi laukia karo kaip išganymo. Daugumas namuose nenakvoja. Karo stovio nebėr. Anksčiau buvo uždrausta išeiti išeiti iš namų nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto. Miestuose stovi eilės žmonių ties parduotuvėmis. Paskutiniai dažnai nieko nebegauna. Fabrikai dirba, bet gaminiai eina Rusijon, pav., Panevėžy, Laisvės aikštėj, veikia auto įmonė, kur gaminami "Zis" automobiliai (ištikro tai Fordas 4 ir 8 cil.) Kauno gatvėmis važinėja irgi "Zis" autobusai.

Mūsų žmonės prislėgti ir gyvena nuolatinėj baimėj. Aš negaléjau pakelti tokio gyvenimo ir beveliju dirbti anglių kasyklose, bet būti laisvas ir gyventi be baimės. Nusimanau mechanikoj, ir su laiku tikiuosi žmoniškai įsitaisyti.

--..ooOOOoo..--

PASAKOJIMAS APIE RAKTĄ

Nelė Mazalaitė

(Tęsinys iš 17 nr.)

- Bet tai negali būti, kad dangaus paveikslas būtų užstojęs mano kelią, - mano jis. - Buvo didelė saulė, kritusi man į akis, štai todėl man susvytravo žiedų krūmas ir statula su gyvomis akimis. Tiktai. Tačiau - jeigu nebūtų buvę to, aš nebūčiau atradęs rakto.

Taip, jis nešiojosi jį savaites ir mėnesius, ir vieną kartą jis

atėjo pas tą, su kuria gyveno savo žemėje, su kuria kentėjo svetimoje, ir kurią buvo palikęs vieną.

Jie stovėjo priešais vienas kitą tylėdami, pagaliau vyras išsiėmė raktą ir įdėjo jį į savo žmonos delną kartu su savo ranka.

- Ar mes neturime saugoti jo? - pasakė jis. - Saugokime, nes kaip kitaip mes įeisime drauge į mūsų Namus.

--..ooOOOoo..--

PINIGŲ NUVERTINIMAS IR MŪSŲ SUTAUPOS

V. D.

Mūsų tarpe yra didelis skaičius norinčių emigruoti. Tam tikslui daug kas imasi taupyti pinigus. Vienas kitas šiek tiek turi jau ir iš anksčiau.

Iš seno žinoma, kad pinigas yra daug lengviau uždirbti, negu tiksliai jį suvartoti. Kad sunkiai uždirbtas santimas nenueitų netikrais keliais, reikia didelio apdairumo.

Daugiausia svyravimo ir baimės dėl sutaupyto pinigo vertės išlaikymo. Baimė pagrįsta, nes paskutini dešimtmetį buvome liudininkai dažnų piniginių katastrofų. Jos vėjais nunešė daugelio metų darbo vaisius ir nukentėjusių viltis.

Iš Vokietijoje įgyto patyrimo esame įsitikinę, kad vienintėlis pastovus pinigas tai Jungtinių Amerikos Valstybių doleris. Tai iš dalies teisinga. Todėl ir suprantama noras jų prisirinkti ne tik būsimai kelionei, bet ir padengimui išlaidų kelionės dokumentams. Juk į Ameriką...

Bet tas kelias nėra taip jau labai tikras.

Viena: laisvame pinigų keitime reikės daug permokėti, o antra - Europoje apyvartoje yra labai daug padirbtų, netikrų dolerių. Vokietijoje amerikiečių okupacinės įstaigos buvo darę įvairiausių bandymų tiems doleriams išgaudyti, bet nepavykus vienas aukštas amerikiečių valdininkas viešai prisipažino, kad nėra priemonių tiems doleriams Europoje išgaudyti. Tas bus galima padaryti tik J.V. Taigi išeina, kad tie padirbti doleriai Europoje kursuos kartu su tikraisiais, ir tik nuvykus į užjūrį ir solidžiai traukiant iš kišenės europines santaupas galima susilaukti nenumatyto nemalonumo. Pilnumo ir geros nuotaikos dėliai galima dar pridurti, kad Belgija, o ypatingai Liege yra pats didžiausias netikrų dolerių platinimo centras, ne vien Europai ir Artimiems, bet net ir Tolimiems Rytams.

Sekant laikraščius čia suplaukia ne vien Olandijos, Prancūzijos, Argentinos, bet net ir Egipto gamyba. Egipto gamyba bent iki šio laiko buvo pati tobuliausia.

Kita pastovi valiuta iki paskutinių dienų tai anglų svarai. Jei tikėti laikraščiams, tai jų padirbdinėjimas iki šio laiko taip labai sklandžiai neina. Bet Europoje jų yra daug padirbtų užsilikusių dar iš hitlerinės Vokietijos laikų. Anglų įstaigos padėjo daug pastangų užklupti juos jų išleidimo šaltiniuose, bet tų pačių įstaigų spėjimu iki šiol dar likę neišgraibstyta bent 20 milijonų. Be to, dėl keistos pokarinės Anglijos ūkinės padėties anglų svaras jau neteko savo patraukluno.

Paskutinių keturių mėn. laikotarpyje anglų svaras nuo 172 Fr.b. nukrito iki 125. Po naujo nuvertinimo anglų svaras lygus 122,72 Fr.b. Po šio sukrėtimo sterlingas galės atgauti pasitikėjimą tik véliau. Pridurtina, kad Australijos svaras dabar lygus 98 Fr.b. (buvo - 141 Fr.).

Patikimiausias banknotas tai prancùzų tùkstantiné. Iki šiol niekam dar nepasiseké jos padirbti. Prancùzų frankai nors ir žemos vertés, bet rodo pastovumo. Vienu metu tą pabrėžė net pats prancùzų finansų ministeris. Bet nors jam kalbėjusiam apie Prancùzijos, o ne kieno nors kito pinigus ir reikėtų tikėti, bet taip néra. To pareiškimo metu prieš 6 savaites, už šimtą prancùziškų frankų belgiškais buvo 14,10. Keistu sutapimu tuojau po pareiškimo krito iki 12,30. Nors dabar jau vėl taisosi ir šiuo laiku belgiškais 12,55 už prancùziškų 100.

Tikrai pastovùs pinigai tai Šveicarijos frankai, nors Šveicarijoj varoma propaganda už franko nuvertinimą. Mat, tas frankas apsunkintas perdaug dideliu 100 % padengimu pabrangina gyvenimą ir nubaido turistus.

Visas šis rašinys neturėtų prasmės, jeigu nepaminėtume svarbiausio dalyko. Tiek kiek mùsų angliakasių salygose gali prireikti, tai visos piniginės operacijos Belgijoje yra be jokių suvaržymų. Išsivežti į užsienį galima iki 10 tùkstančių belgiškų frankų bet kokia valiuta. Įsivežimo sumai ribos néra. Įsivežtus svetimų kraštų pinigus bankai ir keitimo kontoros keičia be jokių sutrukdymų.

Draudžiama tik kontrabanda - gabenimas slapta. Vadinasi vienu ir kitu atveju reikalinga atlikti muitinėje vien paprastas pareiškimas. Žinoma, visa tai tinka keliaujant viešai su atstovybių ar konsulatų išduotais dokumentais. Keliaujant slapta ir įkliuvus į pasieniečių nagus, valiuta konfiskuojama, o jos savininkai areštuojami. Véliau dar teismas priteisia vėl piniginę ir kalėjimo baudą.

Užsienio valiutai pirkti ir parduoti bankuose ir pinigų keitimo kontorose (change) néra jokių suvaržymų. Žinoma, šiuo rašiniu nesiryžtama nieko garantuoti. nes ne visos kontoros tuo verčiasi, - antra, nevisada jos gali turėti prašomos valiutos. Dar kai kuriose dėl įpratimo, užsilikusio iš valiutos prekybos suvaržymo laikų, kreipiantis, pardavėjas iškiša galvą per langelį. Nors yra ir gražesnių pavyzdžių: Antverpeno centrinės stoties pinigų keitimo kontoroj pirkėjams privilioti užsienio valiutų banknotai reklamuojami vitrinoj.

Valiutų prekybos laisvė Belgijoje dar ne viską išsprendžia. Nors ir leidžiama iš Belgijos išvežti be jokių ypatingų formalumų 10.000 Fr., bet maža yra valstybių, kurios įsileistų įsivežti panašią sumą grynais pinigais. Todėl išvažiuojant į Angliją, Argentiną , Jungtinės Amerikos Valstybes, Kanadą ir kt. pinigus reikia pervesti per banką. Didžiausią paslaugumą tam atvejui siùlo "La Banque de Bruxelles" turinti Belgijoje virš 300 skyrių.

Pinigų pervedimui reikalinga išgauti leidimas iš "Institut Belgo-Luxembourgeois du Change", rue de Berlaimont 15, 73 langelis, Bruselyje. Bet reikalingais formuliarais aprùpina ir pačiam leidimui išgauti tarpininkauja tas pats bankas.

Belgų frankas tvirtas, tačiau ir jis neišvengė nuvertinimo audros - liko nuvertintas 12 %.

Paskutiniame banko savaitiniame balanse pažyméta 86 milijardai frankų banknotais apyvartoje su 31 milijardu aukso padengimo. Tai tas pats santykis, kokiu buvo padengtas ir litas iki paskutinių mums liùdnai prisimintinų laikų.

Tie patys nuostatai pinigams pervesti tinka ir Vokietijai.

Iš patyrimo jau žinome, kad vykstantieji įVokietiją slaptai vokiška valiuta apsirùpina kitu bùdu. Bet reikia bùti labai atsargiems, nes jau yra pasitaikę liùdnų įvykių. Dél padirbtų markių keli mùsų tautiečiai grįžę iš Belgijos yra pažinę vokiško kaléjimo malonumus.

Todél yra vengtina pirkti markes iš nepažįstamų neaiškių rankų. Mat jų yra taip pat labai daug padirbtų. Ir taip gerai, kad labai dažnai sunkiai atpažįsta net ir patyrę bankų tarnautojai. Nesenai vietos spaudoj buvo aprašytas Miuncheno atsitikimas, kad bankai tik iš nenormalaus apyvartos padidéjimo spéja daugybę tų markių esant padirbta. Sukliudymui padirbtų markių plitimo dažnai iš apyvartos atšaukiamos ištisos serijos. Mums gi jau žinoma, kad kaip pati piniginé Vokietijos reforma, taip ir kitos "reformélés" daromos staiga, dažnai priešingai vakar dienos oficialiems pareiškimams.

Todél reikia bùti labai atsargiems ypatingai su didesnémis sumomis, kad dél savo prakaitu sunkiai uždirbto pinigo nereikalingai nenukentéjus.

--..ooOOOoo..--

JIEŠKAU DARBO, KUR NEREIKIA DIRBTI

T . P . R a b i k a u s k a s

Pranas jau pilnai pasiruošęs kelionei į užjùrį. Kambarélyje ne ką tepamatysi. Viskas rùpestingai sukrauta į geležimis apkaustytas skrynias. Visko gali prireikti; juk nežinai, ką ten rasi.

Draugai žino, kad jis iškeliauja. Vienas kitas užsuka pas jį pasiteirauti: kaip, kada?

- Ir pasirinkai dieną: rugséjo tryliktąją. Jau iš anksto matyti, kad nieko neišeis iš tavo kelionés.

- Žiùrék, dar nuveš tave į "didžiąją tévynę".

Jie juokauja, bet širdyje džiaugiasi, kad šis gali kelti sparnus į platųjį pasaulį. Ir jie norétų greičiau ištrùkti iš tos nevisur svetingos Europos.

- Pranai, kai nuvažiuosi ir įsikursi, surask ir man kokį nors darbą - prašo vienas jo draugų.

- O kokio darbo norétum?

- Kokio darbo? Kam dar klausi, juk žinai kad mieliausias tas darbas, kur nereikia dirbti.

- Draugai pabuvoję, pajuokavę išsiskirsté. Išéjau ir aš su jais. Einu sau vienas ir galvoju: kodél žmogus savaime, - net ir tas, kuris to žodžiais neišreiškia - linkęs kuo mažiau dirbti.

Gal jis bijo darbo? - Bet anas Prano draugas maldavo surasti jam darbo.

Tad išeina, kad jis nenori dirbti? - Bet kur tada sveiko žmogaus logika: ieškoti darbo ir nenoréti dirbti sako tą pat, kaip noréti darbo ir jo nenoréti. Kiekvienas mato, kad tai prieštarauja sau pačiam.

Ką, pagaliau, norėjo pasakyti išsireiškimu: "Surask darbo, kur nereiktų dirbti? Manau, ne ką kita, kaip: "Surask darbo, kur nereikėtų vargti, kur nereikėtų lieti prakaitą, kur nebūtų paniekinimo.

Argi ne to siekia kiekvienas žmogus? Jis norėtų dirbti, veikti, bet nieko nekentėti. Tada jis būtų laimingas. Ir jei tai pasiliktų ilgesnį laiką, jis jaustųsi kaip Rojuje.

Aniedu draugai juokavo taip kalbėdamiesi: né vienas netikėjo, kad kur nors žmėje rastųsi tokio darbo. Ne visi taip juokauja. Daugelis ieško ir tikisi surasti Žeméje Rojų ar tai sau arba net visai žmonijai. Jie užmiršta, jog žmogui pasakyta: "savo veido prakaite valgysi duoną".

Tačiau mes žinome, kad tas žmogui duotas laimės troškimas néra tuščias. Jis susilauks išsipildymo antgamtiniame anapus...

--..ooOOOoo..--

LENKAS APIE LIETUVIUS RUSIJOJ

E k a r t a s p a s a k o j a s a v o i š g y v e n i m u s.

Lenkų inžinieriui Antoni Ekart'ui pasiseké ištrùkti iš sovietinés koncentracinés stovyklos Kotlas srityje. Jis ten išgyveno aštuonis (1939 - 47) metus. Jam pasiseké taip ilgai ištverti dėl to, kad jo technikinés mokslo žinios sovietams buvo labai reikalingos, ir todėl jie jį brangino. Iš kitų jo to paties likimo draugų niekas neišliko - jų tarnybos sovietai nebrangino.

Savo pergyvenimus jis apraše Stockholme išleistoje knygoje 1948 m. (Boniers leid. 322 pusl.)

Didžiausiu jo susidomėjimu buvo likimas jo tautiečių iš prijungtų prie sovietų Rusijos rytinių buv. Lenkijos sričių, nors skiria daug vietos ir Pabaltės valstybių piliečiams, deportuotiems į Sovietų Rusijos koncentracines stovyklas.

Jam teko daug kartų su jais susitikti įvairiose koncentracinése stovyklose.

Gana įdomi ta knygos dalis, kurioje autorius giria iš pabaltės šalių kilusius koncentracinių stovyklų kalinius, kurie beviltiškame varge stengiasi išlaikyti žmonišką vertingumą. Net ir tame begaliniame skurde stengiasi išlikti sąžiningais ir laikosi žmoniškumui įprastų dorovingumo įpročių. Tas suteikia jiems ištvermés siaubingai žiauriose koncentracinių stovyklų gyvenimo aplinkybése.

Tikrieji sovietiniai piliečiai, kad ir patys kentėdami, visiškai nesijaudina dėl tokių dalykų. Jie neapsiriboja jokiais dorovés susivaržymais.

Autorius yra įsitikinęs, kad tų piliečių stačiokiškumas ir nejautrumas žmoniškumui yra jų paveldėtas.

8

Asmens teisingumas, sąžiningumas, paslaugumas, užuojauta ir kiti dorovingumo dėsniai, skatinantieji atsparumą išlaikymui žmoniškų vertybių - Kremliaus akimis - yra didelė kliūtis įvedimui tikros sovietinės sistemos.

Dėl tos priežasties sovietinis režimas ir stengiasi tas kliūtis visiškai sunaikinti.

Sovietams ikišiol tas sekėsi, nes jų pačiu piliečiai, norėdami išlikti iš paskutiniųjų stengiasi prisitaikyti. Kiek-vienas tikras sovietinis pilietis, jausdamas gresianti pavojų gyvybei nesidrovėdamas ir be jokių sąžinės išmėtinėjimų niekad neatsisakys vienintėlio paslaugumo - įskundimu pagreitinti savo artimo mirtį. Todėl darosi aišku, dėl ko sovietinis režimas visose srityse, taip ir koncentracinėse stovyklose, turi tiek daug savanoriškų agentų.

S u s i t i k i m a i s u l i e t u v i a s .

Pirmuosius baltus pasmerktųjų transportuose į Tolimos Šiaurės koncentracines stovyklas autorius sutiko 1940 m. vasario mėn. Tai buvo lietuviai vilniečiai iš buvusios Lenkijos rytinių sričių, kurios rusams atiteko po atmintino jų susitarimo su Hitleriu 1939 m. Jie buvo ištremti iš savo krašto už nepalankų ir priešingą nusistatymą sovietiniam režimui.

Įvairiose stovyklose autoriui teko susitikti ir latvių. Tai buvo įsitikinę komunistai dar nepriklausomybės laikais pabėgę į Rusiją. Jie turėjo didelį norą prisidėti prie socijalistinės kūrybos ir tokiu būdu patenkinti savo troškimus. Nežiūrint didelio "kūrybinio" užsidegimo, jie buvo labai greitai areštuoti, apkaltinti svetimos valstybės agentais ir pasmerkti priverčiamiems darbams.

Susitikimas su baltais virto dar dažnesnis 1941 m. antroje pusėje po masinių tuose kraštuose trėmimų. Jam teko daugiausia susitikti su ta dalimi tremiamųjų, kurie buvo siunčiami į Kotlas, Halmer-Ju, Abez ir kitas milžiniškas Tolimos Šiaurės koncentracines stovyklas, esančias anapus Šiaurės speigračio.

A. Ekart tų pabaltiečių tarpe įsigijo pažįstamų, net ir draugų.

Vienas ypatingai įsidėmėtinas: tai Dr. B e r g e r i s , kurio autorius, negalės užmiršti visą savo gyvenimą dėl jo gydytojiško rūpestingumo ir paslaugumo.

(Pažinojosių Dr. Bergerį yra ir Belgijos lietuvių tarpe. Jie atsiliepia apie jį su tuo pačiu palankumu).

Dr. Bergeris buvo žymus asmuo Lietuvoje. Jis buvo sijonistų lyderis ir Kauno m. žydų ligoninės direktorius. Pati didžiausia priežastis jo deportavimui - atsisakymas dalyvauti komunistinėje demonstracijoje.

Partija negalėjo jam to dovanoti ir įtraukus į juodus sąrašus pasmerkė jį vergijai. Ji ištrėmė į Sovietų Rusiją su tūkstančiais kitų panašių nelaimės draugų 1941 m. birželio mėn. 14 d. Nė vienas jų nebuvo teisiamas kokio nors teismo, jie visi buvo ištremti paprastu N.K.V.D. (dabar MVD) sprendimu.

Toji grupė, kurioje buvo Dr. Bergeris, buvo 800 asmenų. Nepaisant to, kad daugumoje tai buvo senyvi žmonės, jie buvo varomi pėsti ištisus šimtus km. per neįžengiamas Rytų Karelijos girias. Pusė varomųjų žuvo pakelėje.

Dr. Bergeris miré koncentracinéje stovykloje.

R e k o r d i n i s m i r t i n g u m a s .

Sanitarinėms sąlygoms pavaizduoti autorius duoda tokį pavyzdį. 1944 m. rudenį iš Taškento į Opolagą Kotlas rajonę buvo atgabenta 2000 kalinių. Po šešių ménesių iš to skaičiaus beliko vos 300.

Karo metu ir véliau, dėl išbadėjimo ir kitų nedateklių, mirtingumas pasiekė tokio masto, kad sukélė nerimo ir pačiai GULAG (Koncentracinių Stovyklų Vyriausioji Valdyba). Ji išleido slaptą instrukciją kuria buvo draudžiama nurodinėti mirties priežastimi ligas, iš kurių būtų galima matyti marinimą badu. Taigi, nieko nesakantis bespalvis apibūdinimas "širdies nusilpimas" liko vienintélė taisyklė mirties priežasties nurodymui.

Laikomas dar pereinamoje Kotlos stovykloje Ekart girdėjo, kad baltai buvo skiriami dažniausia į Halmer-Ju. Tai pati šiauriné koncentraciné stovykla europinéje Rusijos dalyje. Jie ten turėjo dirbti požeminése kasyklose arktiniame klimate. Asmenys, pažinojusieji tą stovyklą tvirtindavo, kad tenai iš 1000 dirbančiųjų mažiausia 300-400 yra sergančių ir paliegusių - pasmerktų neišvengiamai mirčiai. Dėl to jie Kotlas laikydavo rojumi palyginus su Halmer-Ju.

Toliau Ekart pasakoja savo knygoje, kad né vienas iš tų kalinių net ir išlikęs gyvas tose baisiose sąlygose ir atlikęs bausmę neturi mažiausių vilčių išeiti laisvén. Dažniausiai ta bausmé yra prailginama to paties teismo sprendimu arba dar paprasčiau - stovyklos NKVD sauvališku sprendimu. Pati stovykla niekad nieko neišleidžia į laisvę, nebent gavus įsakymą iš centro. Bet tai atsitinka labai retai.

Net ir išleisti iš koncentracinių stovyklų kaliniai negali sugrįžti į savo namus arba pasirinkti gyvenamąją vietą savo nuožiūra. Paprastai paleistieji iš bent kurios koncentracinés stovyklos siunčiami taip pat į Tolimąją Šiaurę. Toms sritims kolonizuoti sovietinés įstaigos rodo didelio susirūpinimo. Tą atlikti jie nusprendę panašiom priemonėm.

R e p a t r i j a v u s i ų l i k i m a s .

Kotlas koncentracinéje stovykloje baltų ypatingai padidėjo tuojau po karo. T a i b u v o r e p a t r i j a v ę i š V o k i e t i j o s į k u r i a j i e b u v o i š b ė g ę a n t r ą k a r t ą b r a u n a n t i s s o v i e t ų a r m i j a i . Susivilioję sovietine propaganda jie patikėjo sovietų pažadams. Jiems buvo žadama dovanoti jų nusikaltimus, kartu pažadėta neliečiamybė ir geras darbas tėvynéje.

To paties likimo susilauké rusų tautybės asmenys vokiečių išvežti darbams prievarta į Vokietiją. Taip pat grąžinti iš Vokietijos buvę sovietų karo belaisviai ir visi kiti, kuriems karo painiavoje teko kad ir trumpam laikui pakliūti už Sovietų Rusijos ribų.

Visi repatrijavę susilauké to paties likimo. Pradžioje jiems visiems buvo surengta nuodugnùs ir griežti skryningai per kuriuos buvo nagrinėjama jų ištikimybė. Prie mažiausio įtarimo be atodairos jie buvo pasmerkiami priverčiamiems darbams koncentracinése stovyklose.

Tuo tarpu tariamai ištikimiems buvo leidžiama sugrįžti namo, kur jie turėdavo visiems pasakoti apie skurdą ir vargą/ų iškentétą "supuvusiuose" Vakaruose.

Vienok niekam nebuvo leista namuose pasilikti ilgiau 1 - 6 mėnesių. Po to jie bùdavo deportuojami į koncentracines stovyklas. Teismo sprendimai bùdavo trumpi: "už išdavimą" arba "bendravimą su priešu".

Knygos autorius netiki tų kaltinimų rimtumu. Išskyrus labai retos išimties, jis visus tuos kaltinimus laiko pramanytais. Jis yra įsitikinęs, kad visi tie kaltinimai turi vieną ir aiškų tikslą: žmonių sunaikinimą.

Autoriaus įsitikinimu sovietai vis dar tiki savo žmonių perdirbimo arba atvertimo teorijai.

Su pačios Rusijos žmonėmis jiems tas iki šiol sekėsi, bet jie neturi jokių vilčių perauklėjimui asmenų gyvenusių užsovietinėj kapitalistinėj aplinkumoj. Jų samprotavimu, jie yra tiek apkrėsti ir sugedę, kad jų perauklėjimas jau nebeįmanomas.

Kadangi nėra jokios vilties susilaukti iš jų gerų komunistų ir todėl dar, kad jie savo klaidingomis ydingomis pažiùromis neužkrėstų kitų - lieka vienas vienintėlis ir gerai išbandytas bùdas: juos sunaikinti.

B a l t a i p a s m e r k t i i š n y k t i .

Kad baltai yra paskirti sunaikinimui, Ekart laiko pakankamu įrodymu tuos faktus, jog baltai koncentracinėse stovyklose yra priskirti taip vadinamam specijaliam kontingentui. Be to jie deportuojami masiniai, be teismo sprendimo, be atrankos. Maža kas iš jų tikisi atgauti laisvę. Ekart dar prideda, kad vien tik kaliniai iš nesovietinių sričių dar tikisi išeiti į laisvę.

Rusai, pažįstantieji sovietinį režimą, nesusivilioja panašiais klaidinimais.

Specialią kategoriją sudaro kaliniai iš Pabaltės kraštų apkaltinti bendravę su vokiečiais. Ekart buvo sutikęs tokių, kuriuos ištiko ypatingai sunkùs teismo sprendimai. Nuteistieji buvo iš tų sričių, kurias sovietai buvo priversti apleisti 1941 m. o véliau vėl sugrįžo.

Autorius prisimena vieną: tai Dr. Neviadomski iš Rygos. Jo visa kalté, kad jis liko dirbti ligoninėje vokiečiams okupavus jo tėvynę. Jį nuteisė 15 metų "katorgos". Tai ypatingai baisi priverčiamųjų darbų rùšis.

Tarpe kalinių su panašiais sprendimais ypatingai daug yra ukrainiečių iš sričių buvusių laikinai vokiečių okupuotų karo metu. Sekanti didžiausia grupė tai kilusieji iš Pabaltės respublikų: Estijos, Latvijos, Lietuvos. Nors tos respublikos iš vardo yra "nepriklausomos" bet jų piliečiams neleidžiama sovietiškų teismų uždėtą bausmę atlikdinėti savo tėvynėje. Jie deportuojami Rusijon.

Pabaltės ištremtieji sutinkami visoje Rusijoje. Ekart yra sutikęs juos transportuose į įvairias Rusijos puses, Maskvos Butyrkų kalėjime ir kitur.

Jis yra kalbėjęs su jais, taip pat ir su daugeliu kitų apsišvietusių kalinių. Tų pasikalbėjimų turinio santrauka tokia: jeigu kas nors dar vakaruose ir tiki susiartinimo galimybe Vakarų su SSSR, tai pats save apgaudinėja, nes sovietai dirba vien karui. Ir dirba atkakliai.

Tas karas skiriamas sunaikinimui kapitalistinio pasaulio. Tai turės jam bùti paskutinis ir mirtinis smùgis.

Kaliniai taip pat laukia karo, tik jau visai dėl kitų priežasčių: karas suteiktų jiems laisvę, o jų tėvynėms - nepriklausomybę. (V.B.)

Pagal "Newsletters"

LIETUVIAI KITUR

PRANCUZIJOS LIETUVIAI KREIPIASI Į PASAULĮ

Pirmą kart susirenka bendrai 1949.9.8. d. Lietuviai, Latviai ir Estai Prancùzijoje ir gina savo tremiamųjų reikalus.

Rugsėjo 8 d. Šventės proga Paryžiuje įvyko pirmasis, nepaprastasis, bendras Lietuvių, Latvių ir Estų susirinkimas, kurį globojo Lietuvių Šalpos Dr-ja Prancùzijoje ir Latvių bei Estų Savitarpinės pagalbos komitetai Prancùzijoje.

Rugsėjo 8 d. rytą Lietuvių Katalikų Misijos Prancùzijoje Direktorius atlaikė pamaldas, į kurias atsilankė bùrelis lietuvių, dalyvaujant Dr. S. Bačkiui - Lietuvos Atstovui Prancùzijoje. Tos pačios dienos vakare lietuviai, latviai ir estai pirmą kart Prancùzijoje susirinko bendram iškilmingam susirinkimui.

Bendru trijų organizacijų valdybų sutarimu, Lietuvių Šalpos Dr-jos pirmininkei poniai O. Bačkienei negalėjus atvykti, iškilmingą posėdį atidaré Tévas J. Kubilius, pasakydamas momentui pritaikintą kalbą. Jis ir pirmininkavo. Vice-pirmininkais buvo paskirti: Estų Komiteto Pirmininkas skulptorius K. Pehme ir Latvių Komiteto Pirmininkas, teisėjas p. A. Šveics, mag. juris, o sekretoriauti p. J. Puškorius. Pranešėjais susirinkimo buvo - Lietuvių, Latvių ir Estių moterų vardu - p. M. Galdikienė, buv. Lietuvos Seimo Vice-Pirmininkė, buv. Lietuvos Katalikių Moterų Pirmininkė, Estų vardu - buvęs redaktorius, žurnalistas p. G. Parnpuu, Latvių vardu p. Prof. H. Pewtmalis ir Lietuvių p. inž., kap. skautininkas J. Bulota.

Visi kalbėtojai iškélé aikštén tragingą jų tautų ir ypač lietuvių, latvių ir estų krašte ir ištrémime bùklę, kviesdami visus lietuvius, latvius ir estus, gyvenančius Prancùzijoje, apeliuoti, šaukti į pasaulio sąžinę, kad pagaliau žmonija pažintų, suprastų ir išdrįstų mùsų kraštų, mùsų brolių ir seserų pagrindines teises ir laisves ginti. Susirinkusieji tam pritaré ir vienu balsu Prancùzijos Lietuvių, Latvių ir Estų bendrai buvo priimta ir nutarta rezoliucijos šioms įstaigoms:

1). Šv. Sosto Valstybés Sekretoriatui,
2). Pasaulinei Evangelikų ir Reformatų Tarybai,
3). Tarptautiniam Raudonąjam Kryžiui,
4). Tarptautiniam Katalikų Pagalbos Komitetui,
5). Tarptautinei Moterų Tarybai,
6). Tarptautinei Moterų Lygų Sąjungai,
7). Pasauliniam Moterų Sąjudžiui,
8). J. T. O. Ekonominei ir Socialinei Tarybai bei
   a) Žmogaus Teisių Komisijai,
   b) Moters Statuse Komisijai,
   c) Specialiniam didžiojo Genocido nusikaltimo Komitetui,
   d) Laisvés ir Informacijos Komitetui,
9). J. T. O. Generaliniam Sekretoriui,
10). Prancùzijos Arkivyskupų ir Vyskùpų Sekretoriatui,
11). Prancùzijos Evangelikų ir Reformatų Synodo Pirmininkui
12). Tautų Teisių Lygai,
13). Poniai El. Rooseveltienei.

PAS MUS

P a s   D P   M o n s   s t o v y k l o j e . - Rugpjūčio mėn. pabaigoje pradėjo veikti nauja DP stovykla Mons'e Major Sabbe kareivinės buvo ištuštintos, pašalinta karinė sargyba, ir nauji teisių ieškotojai - "kovotojai" užėmė namus. Belgų visuomenei buvo didelis siurprizas, kai pradėjo plaukti nauji gyventojai: moterys ir vaikai, sunkvežimiai su lagaminais ir nauja vadovybė pakeitė stovyklos drausmės prižiūrėtojus. Dar ir šiandien žmonės sustoja ir stebi naujai įsikūrusius, jų kambarių atvirus langus ir juose išdžiaustytus baltinius.

Socijalinės globos tarnautojos lydimi, įėjome į šią DP "karalystę". Vaizdas panašus į DP stovyklas Vokietijoje. Nesulaikyti praėjome pirmą sargybą, toliau radome dar tirštesnę antrą ir pagaliau trečią, kuri saugojo visus keturis kiemo kampus. Sargyba civilinė su baltu kaspinu ant kairės rankos. Tiesiog prisistatėme stovyklos Direktoriui. Kieme šen ir ten judėjo seni, jauni ir maži dypukai. Pašaliais stovėjo keli "gardeliai" mažiems vaikams. Keleta vyrų žaidė wolle-ball.

Atvykusių iš Briuselio skaičius siekia iki 500. Greitu laiku pakils iki 700. Daugiausia ukrainiečiai, 4 liet. šeimos ir du nevedę iš Limburgo. Du neseniai atvyko iš Liége. Visi vieningai nusistatę, kad juos išvežtų į Vokietiją ir iš ten leistų su kitais emigruoti arba suteiktų panašią galimybę Belgijoje. Lėšų, atrodo, netrūktų, nes vyriausybė paskyrė jų išlaikymui 5 mil. fr., ir dar liktų. Ben-

"=

Lietuviai kitur (Tęsinys iš 11 psl.)

Estai, Latviai ir Lietuviai, visų savo tautiečių, gyvenančių Prancūzijoje, vardu priėmė vienu balsu šias rezoliucijas:

1. Jie atkreipia dėmesį į tragingą tremtinių padėtį, ypač vaikų, motinų, senelių ir ligonių, kurie yra skirti arba žūti pakeliui, arba Sovietų Sąjungos koncentracijos lageriuose ir prašo visais būdais jiems padėti;

2. Jie prašo intervenuoti į Vakarų valstybes ir J. T., kad pastarosios paskirtų Tarptautinę Komisiją ištirti gyvenimo ir darbo sąlygas sovietų koncentracijos lageriuose, kur Sovietų Sąjunga yra ištrėmusi užimtų kraštų piliečius;

3. Jie prašo intervenuoti į kompetetingas įstaigas, kad jos pareikalautų Sovietų Sąjungą sustabdyti masinius Estų, Latvių ir Lietuvių bei kitų tautų trėmimus.

Specialiai susirinkimo įgalioti rezoliucijas pasirašė:

Estų, Latvių ir Lietuvių moterų vardu:

M. G a l d i k i e n ė ,

Buv. Lietuvos Seimo Vice-Pirmininkė, buv. Lietuvos Katalikių Moterų Sąjungos Pirmininkė,

Estų vardu K. Pehme ir G. Parnpuu, latvių - A. Šveics ir H. Pestmalis, lietuvių T. J. Kubilius S.J., J. Bulota ir J. Puškorius.

drai kalbama, kad bus išvežti. Kai juos atvežé, visi lauké, kad sutiks pasilikti ir rùpinos jų galutiniu įkurdinimu: steigé mokyklas vaikams, organizavo amatininkus ir t. t., bet jie nuo visko atsisako, kad visa tai jiems nereikalinga ir reikalauja išvežami. Dél to personalas truputį nusivylé ir laukia vyriausybés galutinio sprendimo.

Stovyklos administracinis darbas nelengvas. Kalbų babilonas, sunkiai vieni su kitais susikalba, o dypukas išmoko ir kombinuoti: jam to ir to reikia, čia ir čia skauda, tas ir tas, - gimininga asmuo serga, - reikia jį aplankyti, turi ten ir ten reikalus sutvarkyti ir t. t. ir t. t. Nauji pareigùnai nesusigaudo ir dažnai praleidžia.

Augant skaičiui, stovyklos atmosfera darosi tvanki. Mažas kareiviniu kvartalo kiemas pasidaré perankštas. Vaikai žaidžia juodose kiemo dulkése. Néra vietos né wolle-ball pažaisti. Per minią net sargybos nesimato. Néra kur išeiti ar pasivaikščioti. Iki šiol leido išeiti tik į Šv. Mišias. Ta proga galéjo ir toliau nuklajoti į miesto gilumą. Vėliau bus paskirtos išėjimo valandos. Bet jau ir dabar pasitaiko, kad "dingsta" prieš pietus ir apie vidunaktį atveda policija "paklydusį namo"!

Stovyklos aprùpinimas neblogas. Valgis pakenčiamas, "belgiškas", gal per maža vaisių vaikams. Paskirta pora svet. kunigų jų dv. reikalams. Medicinos pagelba vietoje. Steigiami knygynéliai, galima užsisakyti laikraščių, skelbimai ir nurodymai iškabinama viešoje vietoje. Personalas daugiau socijalistinių pažiùrų, bet negalima skųstis. IRO išrùpino, kam ir kiek tik buvo galima, atostogų pinigus. Ši materijaliné parama davé naujų jégų ištverti iki garbingo galo.

Kuomet šiuos įspūdžius iš Mons DP stovyklos papasakojau vienam belgui, dideliam angliakasių draugui ir globéjui, jis man taré:"Kas nenori, to neprivers pasilikti!"

J. Ar.

--..ooOOOoo..--

N e n o r i b ù t i a n g l i a k a s i a i s . - Dienraštis "Dernière Heure" (30.8.49) rašo:

Gal niekuomet taip teisingai nebuvo pavartotas "Odiséjos" žodis, kaip kad šiandien, kalbant apie DP, kurie nuolat keliauja iš vienos vietos į kitą ir , gal bùt, ne paskutinį kartą.

Tai žmonijos drama ir nepaprastai komplikuota istorija.

Neseniai Baudouin prieglaudos namai turéjo bùti miesto užleisti Briuselį užplùdusiems DP, kurie taip neseniai atvyko darbam Belgijon. Gražiai sutvarkytos patalpos suteiké gana patogią pastogę. Miestas rùpinos jų išlaikymu. Rugpjùčio pabaigoje buvo perkelti į Mons naują DP stovyklą. Vyrai, moterys ir vaikai, apie 4 tonai bagažo pakrauti sunkvežimiai, išvažiavo link Mons.

Kas kaltas dél šios jų odiséjos? Daugumoje yra ukrainiečiai ir lenkai, kurie prieš du metus atvyko iš Vokietijos DP stovyklų į Belgijos anglies kasyklas. Dirbo Limburgo šaktosę ir šiandien, kada baigé kontraktą ir darbas nepatiko, apleido kasyklas ir pradéjo keliauti į Briuselį. Padaugéjus krašte nedarbui, vyriausybé negalėjo visiems parùpinti kito užsiémimo. Jie bevelija grįžti į Vokietiją, bet anglai ir amerikiečiai nenori priimti. IRO vél atsisako jais daugiau rùpintis. Beliko sostinei juos priglausti. Ir nuostabu: nieko nedirba, ir kiti jiems dar pasitarnauja!

14

Paskutiniu laiku vyriausybė nutaré imtis tinkamų priemonių: paskyré 5 milijonus fr. jų patalpinimui ir išlaikymui Mons kareivinėse. Briuselis išvydo jų persikėlimą į naują vietą. Atrodo, jie to ir lauké, nes didesnėse patalpose šeimos galės gyventi kartu.

T a u t o s š v e n t é B r i u s e l y . - Sekmadienį, rugséjo 11 d., įvyko Briuselio apylinkés lietuvių Tautos šventés minéjimas. Po pamaldų, JOC namų saléjo buvo iškilmingas posédis, kurį atidaré apylinkés pirmininkas p. J. Paužuolis. Savo kalboje p. Paužuolis ypač pabrėžé mùsų kartos pareigas lietuvių tautai: išlikti nenutautusiais, kaip amžių amžiais išliko žydų tauta ir dabar atkùré savo valstybę. Po to seké Centro pirmininko kun. Danausko žodis. Jis iškélé 8-tosios Rugséjo šventés prasmę ir ją išryškino, duodamas istorinių žinių.

Po oficialiosios dalies seké atstovų rinkimas į būsimą visuotiną B. L. B. suvažiavimą ir kiti einamieji reikalai.

Susirinkimas baigtas Tautos Himnu.

A u s t r a l i j o s k o m i s i j a B e l g i j o j . - Patirta, kad Australijos emigraciné komisija lankési Briusely š. m. rugséjo 19, 20 ir 21 d. Emigruoti per jos tarpininkavimą gali tie, kurie nelegaliai yra atbėgę Belgijon ir yra laikomi polit. pabėgėliais, net ir tie, kurie yra pasiekę Belgiją nuo 1945 m. Atvykę Belgijon pagal darbo sutartį į tą kategoriją neįeina. Pažymėtina, kad apie komisijos atvykimą niekas iš vadovaujamų liet. organų nebuvo informuotas, ir todėl lietuviai, kurie turi teisę prisistatyti, to negaléjo padaryti. Neturima žinių, kodėl IRO taip pasielgé.

S t u d i j u o s . - Kun. J. Dėdinas, baigęs Malines kun. seminariją, pasiryžęs tęsti mokslus Liuveno un-te. Jis žada imtis pedagoginių mokslų. Malines seminarijoj tebesimoko klier. Lukoševičius, o pranciškonų seminarijoj ruošiasi br. Paulius. Filosofijos Institute pas Jėzujitus (Wépion) gilina žinias T. P. Rabikauskas.

A n g l i a k a s i a i m o k o s i . - Girdėti, vienur kitur angliakasiai éjo įvairius profesinius kursus įgyti specijalybei ir gavo diplomus. Kursus lanké nuo darbo atliekamu laiku. Su įgytais diplomais tikisi gauti geresnio darbo.

I š é j o i š k a s y k l ų . - Liége apyl. dalis angliakasių, atlikę sutartį, rado būdų išeiti iš anglių kasyklų. Vieni gavo darbo ùkiuose, kiti cinko įmonėse. Trooz'e jau susispieté netoli 20 tautiečių.

I š i m a m i p i n i g a i i š a p y v a r t o s . - Nuo š.m. spalių 1 d. išimami iš apyvartos 5, 10 ir 50 frankų banknotai, pažyméti data 1909, 1927 ir 1928. Juos iškeisti reikia Valstybiniame Banke (Banque Nationale), o kur jo nėra - paštuose iki š. m. gruodžio 31 d. Po šios datos keisti bus galima tik Banque Nationale Briusely. Nuo 1950 m. balandžio 1 d. minėti banknotai nebebus keičiami.

POLITIKOJ PASIDAIRIUS

RUSIJOJ SPROGO ATOMINE BOMBA - "ANTROJI" SPROGO LONDONE

Daug susirùpinimo sukélé prezidento Trumano paskelbtoji žinia, kad jo turimom žiniom rusai jau tirį atominę bombą ir pastarosiom savaitém įvykęs jos bandomasis sprogimas Sibire. Ši žinia Amerikoje ir Europoje padaré nemažą įspùdį, juoba, kad ji buvo pakartota Kanados ir D. Britanijos vyriausybių. Iš to matyti, kad yra įvykę kas nors rimto. Višinskis, dalyvaująs JTO posédžiuos, apie tai nieko neužsimena. Užsienio spauda plačiai komentuoja minétą žinią, papildydama, kad atominés bombos sprogimas Rusijoj, įvykęs rugsėjo 14 d. esąs pirmas, nors rusai darę bandymų ta linkme jau nuo 1943 m. Apie tai sužinota užsieny žvalgybos ir atitinkamų instrumentų pagalba. Tie instrumentai yra pritaikyti susekti radijo aktingumą, sukeltą atominio sprogimo, ir yra lengvai kilnojami. Kai kurie laikraščiai turi žinių, kad pastarasis sprogimas, įvykęs Rusijoj š. m. rugsėjo 14 d. esąs jau antras ir tai įvykęs ne Sibire, o Kryme. Esą pats Stalinas dalyvavęs tame bandyme. Atominés bombos pagaminime dalyvavę apie 20 vokiečių mokslininkų, pav. Heusenberg, Hertz, Doepel, Bevilogna ir kt. Jie visi buvo geruoju ar piktuoju užangažuoti atominés energijos darbams, kuriuos jie buvo pradéję dar Hitlerio laikais. Hitleris tuos bandymus žinojo, tačiau jais nesusižavéjo: jis ieškojo ginklo, kuriuo greitai galėtų laimėti karą. Minėtų mokslininkų darbai karui besibaigiant pateko į rusų rankas, kur jie galéjo bùt tęsiami. Uranijaus buvo taip pat kasama Vokietijoj, kur priverstinai dirbo dešimtys tùkstančių darbininkų, ir kiekvienas uranijaus gramas buvo gabenamas Rusijon lėktuvu.

Rusų žinių agentùra, atsiliepdama į užsienio spaudos komentarus, pareiškia, kad šiuo metu Rusijoj vyksta dideli statybos darbai (elektrinių, kelių, kasyklų, kanalų) ir kad jie pareikalauja dažnų sprogdinimų, kurie vykdomi pagal naujausius technikos atradimus. Tass'as toliau primena, kad Rusija turinti atominés energijos paslaptį nuo 1947 m., tačiau ji nemananti to ginklo panaudoti; Rusija palaikanti savo poziciją ir toliau uždrausti atominés bombos panaudojimą.

Jei žinia apie sovietų atominę bombą néra tarptautinis triukas, reikia pripažinti, kad tuo bùdu susidaro nauja padėtis. Jei ikišiol tarptautiné taika buvo remiama atominiu ginklu, tai dabar teks ieškoti naujos atramos taikai išlaikyti. Tai gali paskatinti Ameriką, kuri sovietams ir taip nemaža nuolaidų yra padariusi, jų dozą dar padidinti. Nežiùrint to, politiniai stebėtojai mano, kad visa tai karo nepriartina ir kad tarptautiné taika tuo nebus sudrumsta.

Antra "atominé bomba", sprogusi pirmiausia Londone, yra piniginé, bùtent, sterlingo nuvertinimas net 30 %. Pasaulį nustebino ne pats nuvertinimo faktas, bet jo nuošimtis. Jau nuo seniau buvo laukiama nuvertinimo, tačiau nesitikėta, kad jis bùsiąs toks gilus. Ši aplinkybé priverté visą eilę kraštų nuvertinti

savo pinigus, pritaikant juos pagal dolerio kursą. Belgijos frankas nors ir buvo stiprus, tačiau nelaukto anglų sterlingo nuvertinimo akivaizdoj, teko ir jam nusileisti 12,84 % (pagal dolerio kursą).

Jei anglų sterlingas tebūtų buvęs nuvertintas iki 20 - 25 %, belgų frankas būtų išlikęs nepaliestas. Nežiūrint šio nedidelio nuvertinimo, belgų frankas pasilieka ir toliau tvirtas, kai kurių valiutų atžvilgiu net pašokęs. Apie 80 % importo Belgijoj ateina iš sterlingo zonos, ir todėl manoma, kad žymi dalis prekių atpigs.

V e n g r i j o j pasibaigė buv. vid. reikalų ministerio Raijk byla, kurioj pastarasis prisipažino daug kaltesniu nei buvo prokuroro kaltinamas. Paskelbus jam mirties bausmę, priėjo prie teismo stalo ir ištarė: "Tai teisinga bausmė". Atsisakė apeliuoti. Buv. Vengrijos ministeris Paryžiuj savo vardu kreipėsi į prezidentą malonės keliu pakeisti bausmę.

V a t i k a n e pranešama, jog artimoj ateity kardinolo garbėn bus pakelti arkiv. Stepinac ir arkiv. Beran. Pirmasis yra kalėjime, antrasis internuotas savo rūmuose.

J T O posėdžiai Lake Success prasidėjo. Pirmininku išrinktas Filipinų atstovas Romulo. Višinskis, kaip įprastai, puolė Vakarus, kad jie rengia karą prieš Rusiją.

-"

P R A N E Š I M A I

- LBB visuot. suvažiavimas įvyko š. m. rugsėjo 25 d. Briusely. Dalyvavo 12 atstovų, buvusio Centro nariai ir Revizijos komisija. Išrinktas naujas Centras ir Rev. Komisija.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS. - Su šiuo nr. baigiasi trečiasis ketvirtis. Mielus skaitytojus kviečiame pratęsti prenumeratą sekančiam ketvirčiui, prisiunčiant 36 fr.: Mr. V. Banevičius, 66, Paire du Horloz, Tilleur-lez-Liége. Primename, kad turintieji skolos nedelsiant atsilygintų.

oOoOoOoOoOoOoOo

oOoOoOoOoOo

oOoOoOo

oOo

o

Lisez...

LA LIBRE BELGIQUE

le Grand Journal Catholique indépendant

12, rue Montagne aux Herbes Potagères

Tél. : 17.21.80 Bruxelles I

GIMTOJI SALIS, dvisavaitinis lietuviu laikrastis Belgijoj.

Prenumeratos kaina — 36 fr. trims mén. Atskiras nr. — 6 fr.

Leidzia « SEJOS » Draugija.

Imprimeur gérant A. DILBA
41, Boschrandstraat, Waterschei.